

Стрижак О.О., канд.екон.наук, доц.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ЯК ЗАСІБ МІНІМІЗАЦІЇ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Ефективність ринкової діяльності суб'єктів господарювання багато в чому залежить від того, наскільки державою гарантується дотримання прав власності агентів економічної взаємодії. Неefективний розподіл прав власності та недостатня їх специфікація внаслідок недосконалості інституціонального регулювання прав власності обумовлює зростання трансакційних витрат та сприяє переведенню напрямків діяльності у ті сфери, де рівень трансакційних витрат значно нижче. З цього приводу Вінієцкі Дж. зазначає, що «де і коли закон й порядок відсутні через слабкість (на відміну від активних засобів) держави, або через відсутність традицій верховенства права, трансакційні витрати зростають великою мірою. Якщо власність легко може бути вкрадено, пограбовано, або пошкоджено злочинцями (в тому числі і в уряді!!) практично безкарно, то правила найкращим чином спроектованих прав власності не стимулюватимуть достатньо підприємництво (за винятком патологічних форм)» [1, р. 12]. Найчастіше засобом мінімізації трансакційних витрат є переведення бізнесу в тіньову сферу. Таким чином «слабкість» держави в області дотримання прав власності непрямим чином провокує формування тіньових форм діяльності. Тому в умовах зростання тіньового сектора економіки держава повинна створювати ефективну дієздатну сукупність інститутів, які дозволять мінімізувати трансакційні витрати підприємницької діяльності та повернути її в легальне русло.

Слід зазначити, що спочатку впровадження нових норм та правил супроводжується зростанням трансакційних витрат. Як відмічає Панеях Е., дійсно, виникнення нових правил тягне для зацікавлених сторін нові трансакційні витрати (на зміну поведінки, на захист правила і що важливо на придбання знання про це правило; те, що це знання не безкоштовне, доводять високі зарплати юристів і бухгалтерів) і перерозподіляє вигоди. Зовсім необов'язково, навіть якщо сумарний виграш виникає, щоб ніхто із зацікавлених осіб не виявився в збитку. В цьому випадку, в повній відповідності з теорією Норта, навколо цих правил складаються інститути, що дозволяють знизити трансакційні витрати, пов'язані з існуванням писаного правила. Шляхи зниження цих витрат різноманітні, але можна виділити три функції цих інститутів: зниження витрат слідування правилу, зниження витрат порушення правила і зниження витрат захисту правила [2, с. 60]. Тобто початкове різке зростання трансакційних витрат на впровадження нових інститутів в рамках діючої ін-

ституціональної структури згодом компенсується їх значним зниженням та призводить до сумарного виграшу учасників, які цих правил дотримуються.

Упорядкована та ієрархічно організована єдність інститутів становить собою інституціональну структуру, оснвні підходи до визначення сутності якої надано в табл. 1.

Таблиця 1

Теоретичні підходи до визначення поняття «інституціональна структура»

Автор, рік	Визначення
Кірдіна С. Г., 2004	сукупність взаємопов'язаних інститутів. Інститути розуміються нами як стійкі соціальні, правові, економічні та ін. відносини, що постійно відтворюються, які, власне, структурують суспільне життя [3, с. 20]
Вольчик В., 2009	переважно формальні інституційні обмеження, які визначають можливі організаційні форми і варіанти економічних взаємодій в тих або інших конкретних сферах і галузях економіки. Саме інституційна структура визначає конкретні правила і механізми здійснення економічних взаємодій, враховуючи галузеві та інші особливості ведення господарської діяльності” [4, с. 37].
Покатаєва О. В., 2009	сукупність конкретних інститутів – набір альтернатив дозволених дій, що упорядковують локальні економічні взаємодії в межах певного інституціонального середовища [5, с.42].
Вольчик В., 2010	певний впорядкований набір інститутів, що створюють матриці економічної поведінки, які визначають обмеження для господарюючих суб'єктів, котрі формуються в рамках тієї чи іншої системи координації господарської діяльності [6, с. 31].

Таким чином, інституціональна структура як ієрархічно структурована сукупність інститутів лежить в основі економічної діяльності та упорядковує правила взаємодії економічних суб'єктів. В рамках інституціональної структури здійснюється економічна взаємодія, і від якості інститутів та того, яким чином вони упорядковані, залежить ефективність діяльності економічних суб'єктів. Тому держава повинна створювати, підтримувати та слідкувати за дотриманням тих норм та правил, які дозволяють мінімізувати транзакційні витрати учасників ринкової діяльності та відповідно підвищити її ефективність.

Література:

1. Winięcki J. *Determinants of catching up or falling behind: interaction of formal and informal institutions* / J. Winięcki // *Successes and failures in real convergence. National Bank of Poland.* – 2003, 23-24 October [Electronic resource]. – URL: <http://www.nbp.pl/konferencje/radisson/Mowcy/Winięcki/winięcki.pdf>

2. Панеях Э. Л. Формальные правила и неформальные институты их применения в российской экономической практике / Э. Л. Панеях // *Экономическая социология*. – 2001. – Т. 2. – № 4. – С. 56–68.

3. Кирдина С. Г. Институциональная структура современной России: эволюционная модернизация / С. Г. Кирдина // *Вопросы экономики*. – 2004. – № 10. – С. 15-25.

4. Вольчик В. В. Комплементарность и иерархия институтов в рамках хозяйственного порядка / В. В. Вольчик // *Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Вып. 37–1*. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С. 35–41.

5. Покатаева О. В. Державне регулювання трансформації торговельно-економічних відносин: інституціональний підхід: Монографія / О.В. Покатаева. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2009. - 408 с.

6. Вольчик В. В. Институты, информация и институциональная структура экономики / В. В. Вольчик, А. А. Оганесян // *JOURNAL OF ECONOMIC REGULATION (Вопросы регулирования экономики)*. – Т. 1. – № 2. – 2010. – С. 30-42.

Зайченко О.К., MSc маркетингового менеджменту
Національний музей історії України, ПП «ІКБЮ ІМПАКТ»

ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ І МОЖЛИВИЙ ВНЕСОК ІНСТИТУЦІЙ КУЛЬТУРИ У ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність дослідження полягає у необхідності переусвідомлення механізмів формування громадянського суспільства, економіки сталого розвитку, соціально відповідального підприємництва для перенаправлення соціокультурного вектору розвитку на творення доброти. Практичний досвід роботи в неформальній освіті та в менеджменті культури сформував авторський погляд на проблеми розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та можливості інституцій культури впливати на їх вирішення.

Усього вбачаємо шість мисленево-поведінкових хиб, що протидіють розвитку соціальної відповідальності як типової риси сучасного українського економіко-гуманітарного простору:

1. Порушення суб'єктності при взаємодії бізнесу, суспільства, держави на індивідуальному, груповому, міжгруповому, надгруповому рівнях. Маємо на увазі зведення котроїсь із сторін взаємодії до об'єкту, тобто сприйняття її суто інструментом досягнення мети, а не таким самим суб'єктом, з власною волею. Іншим проявом порушення суб'єктності є очікування від котроїсь із сторін більшої залученості та невластивих функцій (зокрема, коли мислимо державу чимось більшим, ніж гарантом безпеки, правопорядку та законності).

2. Брак чіткої уяви про потреби сторін взаємодії і способи їх задоволення, а також ресурси і цілі.